

**Wymagania edukacyjne z języka polskiego, sposoby sprawdzania osiągnięć,
warunki uzyskiwania wyższych stopni
dla uczniów klasy VIII szkoły podstawowej
w roku szkolnym 2023/2024**

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

I KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

CZYTANIE I ODBIÓR UTWORÓW LITERACKICH I INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ☐ wskazuje w tekstach archaizmy i wyrazy należące do gwar, odszukuje ich znaczenie w przypisach
- ☐ odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników, określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- ☐ rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady
- ☐ rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, rozróżnia opinie od faktów, fikcję od kłamstwa,
- ☐ wie, czym są perswazja, sugestia, ironia, rozpoznaje je w typowych tekstach i sytuacjach
- ☐ zauważa wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim
- ☐ wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- ☐ dostrzega i krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów
- ☐ czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren, hymn, fraszka
- ☐ odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego
- ☐ wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, ożywienie, neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela
- ☐ dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi krótko je opisać
- ☐ czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki i potrafi je rozpoznać – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść (parabolę), mit, legendę, nowelę, bajkę, pamiętnik, dziennik, epopieję, satyrę
- ☐ zna elementy rytmizujące wypowiedź – wers, rym, strofa, refren
- ☐ wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny, omawia zdarzenia wchodzące w skład akcji utworu
- ☐ odróżnia narratora od autora tekstu i bohatera utworu, rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową
- ☐ rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- ☐ wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny
- ☐ zna cechy komiksu, piosenki
- ☐ odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog; zna podział dramatu na tragedię, komedię i dramat właściwy
- ☐ czyta scenariusze, rozumiejąc ich specyficzną budowę i treść
- ☐ posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich
- ☐ odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, wymienia gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż
- ☐ z pomocą nauczyciela wskazuje symbole i alegorie w omawianych tekstach kultury
- ☐ zna terminy adaptacja filmowa i adaptacja teatralna, wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog)

- ☐ zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- ☐ wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych
- ☐ wie, czym jest aforyzm i anegdota
- ☐ z pomocą nauczyciela wskazuje w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia
- ☐ identyfikuje styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny;
- ☐ rozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście
- ☐ rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej wypowiedzi

II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE 1. GRAMATYKA JĘZYKA POLSKIEGO

- ☐ ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z zakresu gramatyki języka polskiego:

FONETYKA

- ☐ zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne (np. w parach p-b, t-d itd.), ustne, nosowe, twarde i miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie, dostrzega rozbieżności między mową a pismem;

SŁOWOTWÓRSTWO

- ☐ wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na przykładach omawianych na lekcji, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych, zna typy skrótów i skrótowców;

FLEKSJA

- ☐ rozpoznaje na typowych przykładach części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, w wyrazach oddziela temat od końcówki; rozpoznaje na typowych przykładach nieodmienne części mowy – przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), zna imiesłowy, z pomocą nauczyciela wyjaśnia zasady ich tworzenia i odmiany

SKŁADNIA

- ☐ rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, przy pomocy nauczyciela wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy typowych zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi wymienić i określić na łatwych przykładach rodzaje zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), odróżnia zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące, stosuje je w swoich wypowiedziach;

ZRÓŻNICOWANIE JĘZYKA

- ☐ rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym
- ☐ z pomocą nauczyciela odróżnia synonimy, antonimy, homonimy
- ☐ rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone
- ☐ zna pojęcia treść i zakres wyrazu, język ogólnonarodowy, gwara, dialekt
- ☐ zna i rozumie znaczenie wybranych przysłów, powiedzeń, frazeologizmów itp.

KOMUNIKACJA JĘZYKOWA I KULTURA JĘZYKA

- ☐ zna i próbuje stosować normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi

publicznych

- ☐ wie, czym są manipulacja i prowokacja językowa
- ☐ zna językowe sposoby osiągania porozumienia, intuicyjnie je stosuje
- ☐ wie, czym jest błąd językowy, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego

ORTOGRAFIA I INTERPUNKCJA

- ☐ zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, a, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości spółgłosek) i najważniejsze wyjątki od nich, stara się stosować je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego
- ☐ stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły nie i -by z różnymi częściami mowy,
- ☐ stosuje zasady interpunkcji w zapisie skrótów i skrótowców
- ☐ zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, stara się je stosować w praktyce

TWORZENIE WYPOWIEDZI

ELEMENTY RETORYKI

- ☐ układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty
- ☐ tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- ☐ tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym
- ☐ w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, podejmuje próby wnioskowania, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo
- ☐ wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić, mówi na temat;
- ☐ w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę, nie popełnia wielu rażących błędów językowych, jego wypowiedź jest komunikatywna
- ☐ wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji

MÓWIENIE I PISANIE

- ☐ pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu
- ☐ stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
- ☐ sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi
- ☐ redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz właściwy zapis graficzny
- ☐ formułuje treść sms-a, e-maila, starając się o ich poprawny zapis ortograficzny, dodaje komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- ☐ streszcza, skraca tekst (w tym tekst popularnonaukowy), poprawnie przytaczając większość zagadnień
- ☐ pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny
- ☐ pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze, wie jak umieścić dialog w opowiadaniu;
- ☐ stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową
- ☐ opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- ☐ pisze swój życiorys, CV, a z pomocą nauczyciela podanie i list motywacyjny we własnej sprawie
- ☐ przygotowuje prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi)
- ☐ opisuje elementy dzieła malarskiego, grafiki, plakatu, rzeźby, fotografii, wykorzystuje w nich z pomocą nauczyciela podane konteksty
- ☐ wspólnie z innymi uczniami pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi
- ☐ pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia
- ☐ wygłasza z pamięci tekst poetycki

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

CZYTANIE I ODBIÓR UTWORÓW LITERACKICH I INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ☐ świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników,
- ☐ określa tematykę wysłuchanego utworu, ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje
- ☐ rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym
- ☐ podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację, perswazję
- ☐ rozpoznaje w typowych tekstach i sytuacjach komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi
- ☐ podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym, podejmuje próby odczytania ich w różnych kontekstach
- ☐ rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w przypisach
- ☐ odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przerośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- ☐ zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- ☐ samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie, odróżnia je od faktu
- ☐ rozumie znaczenie terminów realizm i fantastyka
- ☐ wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- ☐ identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy
- ☐ dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów
- ☐ identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki, rozróżnia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, sonet, tren, fraszka
- ☐ charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem
- ☐ wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi wskazane w podstawie programowej
- ☐ wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania
- ☐ odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, epepei
- ☐ identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji
- ☐ analizuje funkcję podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach
- ☐ omawia i analizuje elementy komiksu, piosenki
- ☐ określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa)
- ☐ wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- ☐ rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu, zna najważniejsze cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu, rozumie budowę dramatu,
- ☐ podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- ☐ wskazuje w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- ☐ wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach, wykorzystuje do pracy spis treści
- ☐ wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis
- ☐ wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż
- ☐ analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury

- ☐ rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu
- ☐ określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu
- ☐ dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- ☐ wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych
- ☐ rozpoznaje aforyzm i anegdotę
- ☐ w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia
- ☐ rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej
- ☐ dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- ☐ rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny
- ☐ potrafi nazwać, pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę

II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

GRAMATYKA JĘZYKA POLSKIEGO

- ☐ ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu gramatyki języka polskiego:

FONETYKA

- ☐ wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, utratę dźwięczności w wygłosie w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,

SŁOWOTWÓRSTWO

- ☐ rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, rodzinę wyrazów na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji,

FLEKSJA

- ☐ rozpoznaje części mowy: odmienne i nieodmienne, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,

SKŁADNIA

- ☐ rozpoznaje części zdania, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny w zdaniach złożonych, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań pojedynczych i złożonych, w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi,

ZRÓŻNICOWANIE JĘZYKA

- ☐ stosuje w swoich wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp.,
- ☐ potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone;
- ☐ rozumie różnice między treścią a zakresem wyrazu, w parze wyrazów potrafi wskazać wyraz o bogatszej treści i mniejszym zakresie, a także o uboższej treści i większym zakresie,
- ☐ wyjaśnia pojęcia: język ogólnonarodowy, gwara, dialekt

KOMUNIKACJA JĘZYKOWA I KULTURA JĘZYKA

- ☐ zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- ☐ rozpoznaje i analizuje wybrane przykłady manipulacji i prowokacji językowej
- ☐ zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia
- ☐ dostrzega większość błędów językowych, korzysta z różnych źródeł, by je skorygować
- ☐ stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy

ORTOGRAFIA I INTERPUNKCJA

- ☐ zna zasady ortograficzne wymienione w podstawie programowej i wyjątki od nich, stosuje je w praktyce,
- ☐ zazwyczaj stosuje w praktyce zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego,
- ☐ zazwyczaj stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie.

III TWORZENIE WYPOWIEDZI

ELEMENTY RETORYKI

- ☐ pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logiczną i spójną wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska
- ☐ stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
- ☐ tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi
- ☐ w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą
- ☐ płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- ☐ wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei
- ☐ zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów
- ☐ wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji zgodnie z zasadami kultury
- ☐ rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- ☐ dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację

MÓWIENIE I PISANIE

- ☐ wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu
- ☐ wykazuje dbałość o estetykę zapisu
- ☐ redaguje ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny
- ☐ streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień
- ☐ pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów
- ☐ pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; umieszcza dialog w tekście
- ☐ stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową
- ☐ w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć, charakterystykę
- ☐ samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie, charakteryzuje siebie,
- ☐ przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny
- ☐ opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensory przenośne w różnych tekstach kultury
- ☐ pisze prosty scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia
- ☐ pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię
- ☐ recytuje z pamięci tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji
- ☐ uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów

IV SAMOKSZTAŁCENIE

- ☐ wyszukuje na prośbę nauczyciela informacje na dany temat w różnych źródłach i wykorzystuje je w sposób rzetelny,
- ☐ uczestniczy w projektach edukacyjnych,
- ☐ korzysta ze słowników i innych źródeł, w tym z internetu w celu sprawdzenia poprawności użycia lub pisowni danych słów;

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz: I KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

CZYTANIE I ODBIÓR UTWORÓW LITERACKICH ORAZ INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ☐ wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne
- ☐ analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację, perswazję,
- ☐ rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi
- ☐ samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów
- ☐ interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przenośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych kontekstów,
- ☐ omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- ☐ odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie
- ☐ płynnie stosuje terminy: realizm i fantastyka, fikcja, rzeczywistość,
- ☐ omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- ☐ charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- ☐ dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- ☐ omawia w tekście poetyckim cechy liryki, identyfikuje utwory należące do różnych gatunków lirycznych i wskazuje ich cechy
- ☐ dość obszernie charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany),
- ☐ przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi ujęte w podstawie programowej i określa ich funkcję,
- ☐ podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich
- ☐ odróżnia i omawia cechy gatunkowe poznanych utworów epickich,
- ☐ przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- ☐ omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
- ☐ wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć, tekstów użytkowych
- ☐ wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, kwalifikuje utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu ,
- ☐ omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- ☐ omawia w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- ☐ dostrzega różnice stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje i porównuje z innymi tekstami kultury
- ☐ podaje cechy gatunków dziennikarskich, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- ☐ analizuje i odczytuje symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury
- ☐ ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; krytycznie wypowiada się na jej temat, odwołując się do jej struktury i treści
- ☐ analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)

- ☐ samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych
- ☐ interpretuje aforyzm i anegdotę
- ☐ analizuje wybrane elementy retoryki,
- ☐ analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie
- ☐ analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- ☐ wyróżnia i porównuje w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego
- ☐ interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, czym się różnią, dostrzega ważne elementy i wybrane konteksty dzieła malarskiego.

II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE 1. GRAMATYKA JĘZYKA POLSKIEGO

ma wiedzę z gramatyki języka polskiego, z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni (wymieniono powyżej), którą stosuje w praktyce, a ponadto rozpoznaje rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe);

ZRÓŻNICOWANIE JĘZYKA

- ☐ rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy,
- ☐ wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone;
- ☐ wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres,
- ☐ odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,

KOMUNIKACJA JĘZYKOWA I KULTURA JĘZYKA

- ☐ koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście, analizuje i porównuje przy tym wiedzę z różnych źródeł informacji
- ☐ analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
- ☐ świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp.,
- ☐ świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- ☐ analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej, nie poddaje się im
- ☐ zna językowe sposoby osiągania porozumienia, świadomie je stosuje

ORTOGRAFIA I INTERPUNKCJA

- ☐ sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne i interpunkcyjne wymienione w podstawie programowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słownika ortograficznego

III TWORZENIE WYPOWIEDZI

ELEMENTY RETORYKI

- ☐ polemizuje ze stanowiskiem innych formułując właściwe, ciekawe argumenty poparte przykładami
- ☐ stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu,
- ☐ tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu
- ☐ samodzielnie podaje przykłady do argumentów, poprawnie wnioskuje,
- ☐ stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów
- ☐ samodzielnie wygłasza logiczny, interesujący monolog, przemówienie, aktywnie uczestniczy w dyskusji
- ☐ prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu
- ☐ potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia

☐ zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy

☐ reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację

MÓWIENIE I PISANIE

☐ zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne;

☐ redaguje poprawnie wszystkie formy tekstów ujętych w podstawie programowej, zgodnie z ich funkcją

☐ skraca, streszcza tekst zgodnie z funkcją przekształcanego tekstu

☐ w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej, wprowadza realia epoki

☐ w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera

☐ posługuje się stylem urzędowym, samodzielnie i poprawnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny

☐ stara się formułować ciekawe pytania redagując wywiad, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie

☐ opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki

☐ pisze poprawny scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia

☐ pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej nie tylko swoją opinię oraz podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska

☐ interpretuje recytowany tekst z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji

☐ ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

IV SAMOKSZTAŁCENIE

☐ samodzielnie prezentuje wyniki swojej pracy,

☐ angażuje się w projekty edukacyjne chcąc rozwijać swoje uzdolnienia i zainteresowania,

☐ wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych ;

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

CZYTANIE I ODBIÓR UTWORÓW LITERACKICH ORAZ INNYCH TEKSTÓW KULTURY

☐ analizuje treść i kompozycję wypowiedzi innych, poprawność językową i stylistyczną

☐ interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy, w tym aluzję, sugestię, manipulację

☐ analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu, kpiny i ironii jako wyraz intencji wypowiedzi

☐ samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przenośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach,

☐ odróżnia archaizm od archaizacji

☐ analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu

☐ polemizuje z argumentami w wypowiedziach innych lub z argumentami ujętymi w tekstach,

☐ interpretuje informacje zawarte w tekście, przytacza i komentuje opinie, odnosząc się do nich

☐ odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich, odróżnia je od wspomnień i pamiętnika lub dziennika;

☐ ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja itp., płynnie stosuje ww. terminy

☐ całościowo omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje,

w jakich znajdują się bohaterowie

- ☐ szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- ☐ dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen
- ☐ wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe poszczególnych tekstów
- ☐ analizuje wszystkie, ujęte w podstawie programowej środki stylistyczne, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu
- ☐ wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście
- ☐ przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- ☐ stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu, odróżnia dramat od inscenizacji i adaptacji
- ☐ omawia cechy literatury dydaktycznej, podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej
- ☐ wskazuje, jaką funkcję pełnią w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- ☐ ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym, popularnonaukowym i publicystycznym
- ☐ w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych; wie, czym publicystyka różni się od literatury
- ☐ analizuje i interpretuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury, określa ich funkcje
- ☐ wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji
- ☐ określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu
- ☐ samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, podejmuje w nich tematy związane z historią, filozofią, sztuką
- ☐ interpretuje aforyzm i anegdotę
- ☐ w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki
- ☐ wnikliwie analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji (np. w reklamie prasowej), reaguje adekwatnie do nich, nie ulega im niepotrzebnie
- ☐ określa funkcję elementów stylu oficjalnego nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego w tekstach
- ☐ wybiera i omawia konteksty związane z analizowanym dziełem malarskim

II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

GRAMATYKA JĘZYKA POLSKIEGO

- ☐ ma całościową wiedzę z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, składni i fleksji którą płynnie stosuje w praktyce.

ZRÓŻNICOWANIE JĘZYKA

- ☐ świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp.,
- ☐ świadomie stosuje synonimy, homonimy, antonimy,
- ☐ bezbłędnie różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres,

KOMUNIKACJA JĘZYKOWA I KULTURA JĘZYKA

- ☐ dostrzega i dokonuje korekty błędów językowych w tworzonym przez siebie tekście,
- ☐ swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- ☐ rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i reaguje na nie
- ☐ aktywnie i asertywnie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia

ORTOGRAFIA I INTERPUNKCJA

☐ swobodnie i świadomie stosuje w praktyce wszystkie zasady ortograficzne i interpunkcyjne ujęte w podstawie programowej.

III TWORZENIE WYPOWIEDZI

ELEMENTY RETORYKI

☐ urozmaica trójdzielną kompozycję swoich tekstów, które są bezbłędne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym i językowym, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi

☐ tworzy rozbudowany, szczegółowy plan dłuższej wypowiedzi

☐ swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikliwe argumenty;

☐ trafnie polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami,

☐ wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu

☐ czynnie odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei w trakcie dyskusji,

☐ podejmuje próby prowadzenia dyskusji

☐ dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu

☐ reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,

MÓWIENIE I PISANIE

☐ tworzone teksty są bezbłędne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, językowym, stylistycznym, gramatycznym, a słownictwo bogate

☐ w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne

☐ w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi,

☐ pisze scenariusz na podstawie własnych pomysłów

☐ pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, omawia krytycznie elementy tekstu kultury

☐ krytycznie ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów; przedstawia rzeczowe, wnikliwe, bezstronne i życzliwe uzasadnienie swojej oceny,

IV SAMOKSZTAŁCENIE

☐ samodzielnie w sposób interesujący prezentuje wyniki swojej pracy,

☐ z wielkim zaangażowaniem uczestniczy w projektach edukacyjnych, pełniąc dla danego projektu ważne funkcje,

☐ samodzielnie pogłębia swoją wiedzę przedmiotową;

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

CZYTANIE I ODBIÓR UTWORÓW LITERACKICH I INNYCH TEKSTÓW LITERACKICH

☐ ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym oraz poprawnościowym, stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy

☐ czyta różne teksty (przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym

☐ samodzielnie i z pasją interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, proponuje własną interpretację głosową tekstu

☐ systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych

☐ krytycznie, wielostronnie i z zaangażowaniem poznawczym ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach

☐ analizuje niejednorodność dzieł literackich;

II KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

☐ wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury

jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi,

- ☐ samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach

III TWORZENIE WYPOWIEDZI 1. ELEMENTY RETORYKI

- ☐ proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów
- ☐ formułuje oryginalne, przemyślane sądy i spostrzeżenia
- ☐ przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa

MÓWIENIE I PISANIE

- ☐ podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców
- ☐ pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami;

IV SAMOKSZTAŁCENIE

- ☐ aktywnie uczestniczy w realizacji projektów, będąc przewodniczącym grup projektowych lub pełniąc inną ważną dla danego projektu funkcję.

Sposoby sprawdzania osiągnięć, warunki uzyskiwania wyższych stopni na języku polskim są zgodne z zasadami oceniania wewnątrzszkolnego i znajdują się w rozdziale 6. Statutu Szkoły.

Opracowanie: Beata Bałos, Urszula Bałos, Elżbieta Borys (na podstawie materiałów dydaktycznych)